

Nikitenko K. V., Doctor of Historical Sciences, Head of the Department of Management Arts, Lviv National Academy of Arts (Ukraine, Lviv), NicKn@i.ua

A weighty argument of the soviet regime – terror of famine in Donetsk region: a requital for the insurrectionary movement

The article addresses the mechanisms of the use of “food reprisals” against revolted peasants as an essential component of the quenching of the anti-Bolshevik insurrectionary movement in Donetsk region in the 1920s.

Keywords: *insurrectional movement, reprisals, famine, Donetsk region.*

Никитенко К. В., доктор исторических наук, заведующий кафедрой менеджмента искусства, Львовская национальная академия искусств (Украина, Львов), NicKn@i.ua

Убедительный аргумент советской власти – террор голодом на Донетчине: расплата за повстанческое движение

Исследованы механизмы использования советской властью “продовольственных репрессий” против мятежных крестьян – важная составляющая ликвидации антибольшевистского повстанческого движения в Донецком регионе в 1920-е гг.

Ключевые слова: *повстанческое движение, репрессии, голод, Донетчина.*

* * *

УДК 94(477)“1945/1952”:378

Лук'яненко О. В.

кандидат історичних наук, старший викладач кафедри культурології, Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка (Україна, Полтава), lukyanenko.ov@gmail.com

АНТИЗАХІДНА ІСТЕРІЯ У КАРИКАТУРАХ ОСВІТЯН УРСР ПОВОЄННОГО СЕМИЛІТТЯ (2)

Ілюструється еволюція поглядів освітян педінститутів УРСР повоєнного періоду (1945-1952 рр.) на міжнародне становище. Застосування методу контент-аналізу педагогічної преси дозволило простежити нароцкування проти-американської позиції у середовищі викладачів та студентів; відслідкувати співвідношення уваги до різних політичних діячів та подій світового значення. Відтворено послідовність перекопування освітян країни у заглибленні Заходу та миролюбності СРСР. Зроблена оцінка головних напрямів ідеологічної війни освітян у сфері геополітики.

Ключові слова: *педагогічний інститут, карикатура, міжнародна політика, біполярний світ, повстання Україна.*

На полі бою ідеологій особливе місце належить війні образів. У повоєнне семиліття ударною силою агітаційного фронту були політичні карикатури. У попередньому дослідженні ми почали аналіз того, як освітяни вищої педагогічної школи долучилися до протистояння у біполярному світі. Нагадаємо, що серед політичних карикатур, які публікувала газета “Радянська освіта”, з 1950-х р. переважали твори викладача креслення Вінницького педінституту М. Славського. З 1951 по 1952 рр. редакція періодичного видання оприлюднила 10 його творів на міжнародну тематику.

У січні 1952 р. “Радянська освіта” черговою карикатурою відреагувала на підписання американським президентом так званого Закону від 10 жовтня. Гаррі Трумен підписав документ “Про взаємне забезпечення безпеки 1951 р.” з метою централізувати військову допомогу США іноземним державам. Нормативний акт регулював допомогу військовому блоку НАТО, президентів КНР Чан Кайши, а також прозахідній мережі у кранах соціалістичного табору. Реакція освітянина Славського на цей документ була тотожною офіційно-охоронній версії, бо автор карикатури замість епіграфа узяв навіть слова представника СРСР в ООН А. Вишинського, який називав критикований закон терористичним. На малюнку уповні передане ставлення педагога до американської політики. У класі “Уолл-

стрітівської школи шпигунів” за лавами сидять четверо здобувачів. На першій парті сидять найуважніші “учні”. Один одягнений у військову форму офіцера Третього рейху зі свастикою на пов'язці. На поясі у нього кортик, поруч стоять гвинтівка з гранатою та закривавлена сокира. На них усіх, попри належність німцеві, красуються логотипи “US”. Поруч із німцем сидить диверсант у ватнику та кепці, схожий на колишнього ув'язненого. За ними інша пара. Скоріше за все, ближній персонаж – це Чан Кайші. Він підпірає вусате обличчя рукою, уважно слухаючи і конспектуючи викладача. Із лівої кишені його штанів стирчить пістолет, а на руці видиме татування у вигляді символу американської валюти. Перед дошкою стоїть “викладач” у фраківі та чорних круглих окулярах. Ймовірно, це зображення американського лідера Г. Трумена, який був лобістом закону. Він у лівій руці тримає палицю, яка заміщує указку, пояснюючи класові нехитре математичне рівняння. На дошці піктограмами записаний приклад: “\$” + “кинджал” + “граната” + “сокира” + “пістолет” = “Закон США від 10 жовтня 1951 р.”. На протилежній стіні під надписом “Наочні посібники” на великих цвяхах висять кайдани, дубинка та зашморг [1].

В одному з квітневих видань була піднята й тема використання бактеріологічної зброї урядом США у війні у Корей. До цього часу точаться суперечки з приводу правдивості застосування бактеріологічної зброї у Корей. З одного боку міжнародна комісія Дж. Нідхема збрала і представила доволі струнку систему доказів більше ніж 600 фактів цього, з іншого навіть радянський заступник міністра закордонних справ В'ячеслав оголосив, що таких доказів було не достатньо. Проте, на час війни – навесні 1952 р. – відповідь була однозначною. На карикатурі М. Славського зображено худорлявого чоловіка, який стоїть на колінах, розставивши руки по різні сторони. Його поза неприховано нагадує німецьку свастику. На рукаві у нього є нашивка із зображенням хреста, через плече перекинута медична сумка з таким самим хрестом та літерами “US”. У роті він ка з шнурок тримає аркуш, на якому написано: “Безсторонній Міжнародний комітет Червоного Хреста. Made in USA”. Листок підпірає права рука, пальці якої змочені у крові. Скоріше за все, це карикатурне зображення тодішнього президент Міжнародного Червоного Хреста Пауля Рюггера. На плечах у нього стоїть американець, схожий більше на крука, який кричить, що Америка не веде бактеріологічної війни. На жаль, ідентифікувати його не вдалося. Він не схожий ні на тогочасного Президента Гаррі Трумена, ні на представника США в ООН Уоррена Остіна, ні на міністра оборони Америки Роберта Ловетта, ні навіть на тогочасного Генсека ООН Трюгве Хальвдана Лі. Правою опущеною рукою американець тицяє у папірець, що звисає з рота його колеги, лівою сипле монети із зображенням знаку долара у відкриту долоню лівиці того, хто знизу. На задньому плані видимі два літаки з прапорами ООН на них. З кожного висунувся льотчик і сипле униз бактеріологічним дощем чуми та холери. Шельмоване автором блюзнірство Європи (“швейцара США”) перед Штатами (“Ката”) мав підкреслити підпис: “АМЕРИКАНСЬКИЙ АДВОКАТ І ЙОГО ШВЕЙЦАРСЬКИЙ ПОМІЧНИК” [2].

У червні 1952 р. на суд освітянської громади було виставлено карикатуру, яка проводила паралель між нацистським режимом Німеччини та урядуванням демократичного кабінету Г. Трумена у Штатах. Поштовою до створення карикатури слугували події на острові Кочжедо біля південного узбережжя Кореї. У ході війни на ньому було створено табір для військовополонених № 76, де було помічені факти знущання над бранцями. У травні 1952 р. у ході повстання китайсько-корейських полонених та захоплення у полон американського бригадного генерала Додда ця інформація стала відома світові. Радянська пропаганда не могла не відреагувати на це, за критикою американського антигуманного ставлення до людей приховуючи власні тотожні, а часом і більш “вишукані” способи знущання. У довжину усієї карикатури внизу намальований силует концентраційного табору: силуети чорних дерев’яних будиночків, димарі печей, шибениці із зашморгами на вітру та зграями птахів над ними у високому чорному небі. Уздовж усього силуету назви концентраційних таборів Третього Рейху “Освенцім”, “Майданек” та “Кочжедо” (який одразу ж охрестили корейським Майданеком). Головними особами карикатури є дві фігури, що стоять, як два велетня, над силуетами таборів. Один із них – це скелет Адольфа Гітлера. Його череп із специфічними вусами, наскрізь прохромлений штиком, ганчіркою підв’язаний до шолома зі свастикою. Через плече у нього перевішений пістолет-кулемет МР-40, на поясі з бляхою у вигляді свастики висить кобура. На грудях видніється залізний хрест. У правій кістлявій руці з обірваними рукавами він тримає кинджал. Обірвані штани ледь доходять до кістлявих колін, а ноги взуті у чорні кирзові чоботи, здається, що він іде по морю крові. Ліва рука Гітлера-скелета лежить на плечах друга, до якого він схилився головою. Другий дівець карикатури так само по-дружньому поклав руку на плече Гітлерові. У нього каска з надписом “US”. Він уособлює “американське зло”, проте, зовсім не схожий на президента Г. Трумена. Скоріше за все це карикатурне зображення Першого Головнокомандувача Союзних військ Д. Ейзенхауера. Той зображений з чорними окулярами та широкою посмішкою. Через плече у нього перевішений здоровенний шприц, що нагадує автомат (натяк на бактеріологічну війну США у Кореї). З пояса звисає кобура. У лівій руці у нього величезна сокира. І сама лівиця, і ноги американця, і сокира рясно криті кров’ю. А біля малюнка, ніби наголос, підпис: “Американська вояччина йде шляхом німецької тиранії” [3].

Звичайно, у коловороті нагнітання антиамериканської істерії, викладач педагогічного інституту Вінниці не міг обійти “прогнилої”, “антигуманної” американської педагогіки. У вересні, коли советська дівора пішла до школи, на сторінках “Радянської освіти” надрукували його роботу про покращення освітнього середовища США. Карикатура нагадувала комікс і складалася із чотирьох пов’язаних єдиним смыслом картинок, які мали б показувати, що новий навчальний рік у школах США розпочався. Перша мала підпис “... у нових приміщеннях”. На передньому плані стояло двійко хлопчаків із зошитами в руках та з обуреними обличчями. Позаду напіврозвалений сарай, на стіні якого закреслено слово “Курник”, а під ним новий надпис “Школа”. У маленькі дверцята, що

ледь тримаються на петлях, на рівні другого поверху по драбині сходять курка, а на дахові кукурікає півень. На задньому ж фоні стоїть висока триповерхова будівля, над входом до якої напис “Школа” замінений на надпис “Казарма”, а перед входом вправляються у муштрі солдати.

Під другим малюночком підпис “... за єдиним розкладом”. На фрагменті карикатури два листки. На одному початок англійського алфавіту, який для підсилення негативного ефекту названий “Американською азбукою”. Проте, видимі лише дві літери – “А” та “В”. Під літерою “А” слово-приклад “АТОМ”, під літерою “В” – “БОМБА”. Цікавим є й розклад уроків на сусідньому листкові. У ньому дві графи – “День” та “Які уроки”. У понеділок вивчається американська азбука, у вівторок те, як шпигувати за своїми батьками; у середу – атомні уроки, у четвер показують навчальний фільм “101 вбивство”, у п’ятницю прививають американський спосіб життя, а в суботу проводять практичні уроки з того, як красти та грабувати. Третій малюночок підписаний “... в обладнаних приміщеннях”. За зразковий кабінет подано справжній “куточок садиста”. На малюнку зображено стіл з табличкою “Шкільні унаочнення”. Проте, на ньому лежать дві гранати, шприц з отрутою, ядерна боеголовка та скринька з черепом з надписом “Напалм”. Поруч на стіні висять сокира, пістолет та кинджал. А на полицях біля двох шприців безліч пляшечок з етикетками “чума”, “сап”, “тиф” та “холера”. Останній, четвертий, малюнок має назву “... під керівництвом досвідчених учителів”. На ньому у темному провулку на фоні хмарочосів стоїть переляканий перехожий з піднятими догори руками. А на нього наставляють пістолети троє: двоє дітлахів та “учитель” у темному плащі, капелюсі та чорною пов’язкою на очах [4].

У жовтні 1952 р. під об’єктив вінницького освітянина потрапили звершення СРСР у четвертій п’ятирічці. Вони мали стати аргументом на користь миротворчої та будівничої місії Союзу на противагу руйнації з Заходу. Та аргументом у цій борні була пропаганда, яка здійснювалася через центральний друкований орган партії. Не даремно ж підпис до карикатури неоднозначно говорив: “Вороги миру бояться Правди”. Центральне місце на малюнку займала художня копія передовиці газети за 20 серпня 1952 р. На ній можна прочитати два абзаци з проекту ЦК ВКП(б) “Директив XIX з’їзду партії по п’ятому п’ятирічному плану розвитку СРСР на 1951-1955 роки”. Під гаслами про мирний розвиток радянської економіки репродукція відкритого 31 травня 1952 р. Волго-Донського каналу. Над першим шлюзом каналу величезний транспарант “СТАЛІН – це МИР”. Найімовірніше, що це зображення відкриття каналу імені В. І. Леніна 27 червня, бо крізь шлюз проходить прикрашений прапорцями залюднений теплохід “Йосиф Сталін”, який того рік здійснив для цього спеціальний рейс. На березі видимі труби великих індустріальних будов, а позаду – одна із Сталінських висоток Москви. Найвірогідніше, це 176-метровий житловий будинок на Котельницькій набережній Москви. Ця 76-поверхова будівля у гирлі річки Яузи була побудована саме 1952 р. У лівому кутку карикатури “темна четвірка” перелякано і одночасно агресивно визирає з темноти ночі, що окутала Нью-Йорк. На задньому фоні чорніють хмарочоси Уол-Стріт 40 (Трапм Білдінг) та

Вулворт Білдінг. У морозі попереду стоїть президент США Г. Трумен у костюмі з краваткою та в чорних окулярах. Права рука гнівно стиснута, обличчя викривлене гримасою роздратування. Лівий рукав смокінга обідраний, рукав сорочки колориті американського прапора закований по лікті, а у лівій руці Президент стискає боеголовку. За ним стоїть переляканий Президент Франції Венсан Оріоль із задерними догори вусами. У француза на костюмі є погони із позначками "US", що мало б підкреслити залежність уряду республіки від США. Над ними стоїть товста фігура прем'єра Британії Уїнстона Черчилля. У нього у правій руці запалена димова шашка. Її дим стелиться над "втіленнями зла" і затуляє Нью-Йорк. У диму проступають літери "агресія". Замикає компанію Головнокомандувач збройних сил Союзників Д. Ейзенхауер. На кокарді його картуза уже відомий символ долара – візитівка карикатур М. Славського. А в руках майбутнього лідера США – "План нової війни" [5].

Остання робота з критики міжнародної політики країн Заходу повоєнного семиліття побачила світ у грудні 1952 р. вона носила назву "Вогнища агресії". У центрі композиції – американець-пузань. На дядечку Семові з козлиною борідкою одягнений фрак, ледь сходяться на пузі білі штани, а на голові полосатий циліндр з надписом "USA", щоб не було сумнівів у тому, хто роздмухує війни у світі. Він стоїть ніби на двох різних островах посеред моря, з'єднуючи їх. Права нога на більшому острові, на якому написано "Західна Німеччина", ліва – на меншому з надписом "Японія". На кожному з островів стоять повернуті в різні боки від Дядечка Сема величезні ковальські міхи, що нагнітають повітря. Над один табличка "Аденауер", а замість сопла – голова канцлера ФРН у касці зі свастикою на ній. На протилежному міхові надпис "Йосіда" та голова прем'єра Японії в окулярах. З рота кожного політика виривається повітря, яке роздуває вогнища, у думу яких проступають два надписи "Агресія". Дядечко Сем задер високо руки та смикає за дві мотузки, що кріплять через два інженерних блоки до міхів, нагнітаючи повітря. На одному колесі блока напис "Північно-Атлантичний блок", на іншому – "Тихоокеанський блок". Вісі блока закріплені двома символами "\$". А над карикатурою слова Г. Маленкова, який засуджував правлячі кола США за ремілітаризацію Західної Німеччини та Японії [6].

Зробімо аналіз образів, ужитих у карикатурах та періодичність їхнього вживання. Із 10 карикатур беззаперечно усі 10 мають нести або ж прихований, або ж прямий посил: "СРСР – єдиний бажальник миру у світі", що видно чи то із самого образу, чи то з підпису до нього. На 8 малюнках присутня зброя чи засоби тортур (гармати, гаубиці, літаки, автомати, гранати, боеголовки, сокири, ножі, дубинки, револьвери, шприці з отрутою, хімікати, вибухівка, штики, зашморг та кайдани). На 5 карикатурах зображено символ американської валюти "\$" з відверто негативним підтекстом.

На 4 намальована німецька свастика (чи то відверто на шевронах, касках, чи приховано – у фігурах). Також 4 карикатури присвячені питанню ремілітаризації Німеччини після Другої світової війни. Чотири рази Британія змальована як країна-поплічник розгортання

нової війни. На 4 картинках з 10 використана символіка птахів (голуб – мирний СРСР, круки – ворожі США та Третій рейх, кури – дурні американські діти, чайки – мирне небо СРСР). Так само на 4 малюнках критикується образ головнокомандувача об'єднаних союзницьких військ Д. Ейзенхауера. Три карикатури торкають проблеми корейської війни. Із 10 малюнків інші 3 змальовують Уолл-Стріт як осердя світового зла. Президент Франції Венсан Оріоль присутній також у 3 комічних епізодах. Тричі Франція постає залежною від долара та опалювачкою нової війни, як тричі на карикатурі присутне поняття військово-політичного блоку. По двічі зустрічаються образи прем'єрів Британії Клімента Еттли та Уїнстона Черчилля, прем'єра Японії Йосіди Сігуру та Президента США Гаррі Трумена. На 2 малюнках Англія, як двічі й Японія, пов'язується із фінансовою залежністю від Штатів. По два рази М. Славський звертався до образів тюрем та таборів (в'язниця для злочинців Третього рейху, концтабори Майданек та Освенцім і табір військовополонених Кочжедо). На 2 малюнках зустрічаються папки з планами нової війни, на двох є школи (дитяча та військово-злочинна).

По одній карикатурі присвячено темам німецького міліарного бізнесу, пограбуванню, та періодиці ("Правді"). Один раз на малюнках з'являються діти, Адольф Гітлер, Президент КНР Чан Кайші, бандити, канцлер ФРН Конрад Аденауер. Одної згадки удостоївся верховний командувач Німеччини Джон Маккой та Президент Червоного Хреста Пауль Роггер. Та по одному образливому малюнку присвячено "залежності" від США Червоного Хреста та ООН. Як бачимо, карикатури у педагогічній пресі майже повністю дублювали офіційно-охоронну версію світового ладу. А педагоги продовжували перебувати у тенетах ідеологічної пастки. А часто й самі були тими, хто наставляв її ближнім і задурював голову антизахідними жахіттями. Наслідки цього у 2014 р. якнайгіршим чином проявили себе на Сході України, коли російська пропаганда пробудила посянні колись в СРСР зерна пустопорожнього страху перед "фашистами заходу".

Список використаних джерел

1. Славський М. В Уолл-стрітівській школі шпигунів // Радянська освіта. – 26 січня 1952. – № 4. – С. 4.
2. Славський М. Американський адвокат і його швейцарський помічник // Радянська освіта. – 12 квітня 1952. – № 15. – С. 4.
3. Славський М. Кривавим шляхом // Радянська освіта. – 28 червня 1952. – № 26. – С. 4.
4. Славський М. Новий навчальний рік у США розпочався // Радянська освіта. – 6 вересня 1952. – № 36. – С. 4.
5. Славський М. Вороги миру бояться правди // Радянська освіта. – 4 жовтня 1952. – № 40. – С. 4.
6. Славський М. Вогнища агресії // Радянська освіта. – 20 грудня 1952. – № 51. – С. 4.

References

1. Slavs'kyy M. V Uoll-stritiv'skiy shkoli shpyhuniv // Radians'ka osvita. – 26 sichnya 1952. – № 4. – S. 4.
2. Slavs'kyy M. Amerykans'kyy advokat i yoho shveytsars'kyy pomichnyk // Radians'ka osvita. – 12 kvitnya 1952. – № 15. – S. 4.
3. Slavs'kyy M. Kryvavym shlyakhom // Radians'ka osvita. – 28 chervnya 1952. – № 26. – S. 4.
4. Slavs'kyy M. Novyy navchal'nyy rik u SSHA rozpochavsya // Radians'ka osvita. – 6 veresnya 1952. – № 36. – S. 4.
5. Slavs'kyy M. Vorohy myru boyat'sya pravdy // Radians'ka osvita. – 4 zhovtnya 1952. – № 40. – S. 4.

6. Slavs'kyu M. Vohnyshcha ahresiyi // Radyans'ka osvita. – 20 hrudnya 1952. – № 51. – S. 4.

Lukyanenko O. V., Ph.D. in History, Senior lecturer of cultural studies sub-department in V.G. Korolenko Poltava National Pedagogical University (Ukraine, Poltava), lukyanenko.ov@gmail.com

Anti-western hysteria in caricatures of educators of Ukrainian Soviet Socialist Republic of postwar seven-years period (2)

Article illustrates the evolution of the views of teachers of pedagogical institutes of the Ukrainian SSR of the postwar period (1945-1952) on the international situation. Application of the method of content analysis of educational media made it possible to trace anti-American positions among teachers and students; to track the value of attention to various political figures and world events. Reproduced sequence of making teachers believe in the decay of the West and the peacefulness of the USSR. An assessment of the main directions of ideological warfare teachers in geopolitics is made in the paper, too.

Keywords: Pedagogical Institute, caricature, international politics, the bipolar world, the post-war Ukraine.

Лукьяненко А. В., кандидат исторических наук, ст. преподаватель кафедры культурологии, Полтавский национальный педагогический университет им. В. Г. Короленко (Украина, Полтава), lukyanenko.ov@gmail.com

Антизападная истерия в карикатурах педагогов УССР послевоенного семилетия (2)

Иллюстрируется эволюция взглядов педагогов пединститутов УССР послевоенного периода (1945-1952 гг.) на международное положение. Применение метода контент-анализа педагогической прессы позволило проследить нарастающее против-американское позици в среде преподавателей и студентов; отследить соотношение внимания к различным политическим деятелям и событиями мирового значения. Воспроизведена последовательность убеждения педагогов страны в загнивании Запада и миролюбии СССР. Произведена оценка основных направлений идеологической войны педагогов в сфере геополитики.

Ключевые слова: педагогический институт, карикатура, международная политика, биполярный мир, послевоенная Украина.

* * *

УДК 377.8:378(477-25)(=162.1)

Мищенко І. В.

аспірантка кафедри історії України, Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка (Україна, Хмельницький), annolli@yandex.ru

УМОВИ НАВЧАННЯ ТА ПРОЖИВАННЯ СТУДЕНТІВ ПОЛЬСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ В КИЄВІ (30-і РР. ХХ СТ.)

Розглянуто умови навчання та проживання студентів Польського педагогічного інституту в Києві після його реорганізації у 1933 р. Дослідження базується на архівних матеріалах.

Ключові слова: Польський педагогічний інститут, освіта, студенти, умови проживання та навчання, зміст навчання.

Питання міжнародних відносин всередині країни є важливими на сьогодні для розбудови нашої молодії держави. Метою статті є вперше дослідити фрагмент щоденного життя та умов навчання польських студентів у Києві в першій половині 30-х рр.

У 20-30-х рр. ХХ ст. поляки в Україні отримали можливість для розвитку власної освіти та культури. Наслідком проголошеної політики “коренізації” стало масове відкриття польських шкіл, а згодом середніх та вищого навчального закладу. Ним був утворений у 1930 р. в Києві Польський інститут соціального виховання (Інститут народної освіти) невдовзі реформований у Польський педагогічний інститут. Це був єдиний в СРСР (і в Україні зокрема) вищий польський педагогічний навчальний заклад [1, арк. 60].

1 березня 1933 р. на посаду професора, завідувача кафедри політичної економії призначено Ю. Д. Бодняка. Він став і директором інституту [2, арк. 55].

В першу чергу було запроваджено викладання фізичного виховання та військової підготовки, яким до цього часу взагалі не приділялося ніякої уваги. Але це питання ставилося досить гостро, оскільки навіть у школах фізична підготовка була направлена на забезпечення обороноздатності у разі збройного нападу. А у вищих навчальних закладах тим більше. У методичній записці про фізичну підготовку та оборону країни зазначалося: “Загроза збройного нападу на СРСР – країну будівництва соціалізму, стає щораз реальніше. Гарячкове готування до війни капіталістичних країн, нечуваний зріст озброєнь – спрямовано передусім проти СРСР. За таких умов зміцнити обороноспроможність країни є найважливіше рішення дня. Школа не може стояти осторонь від цього завдання. Фізичне виховання школярів, виховання фізично і морально здорової зміни є однією з найважливіших ланок у роботі школи, в справі зміцнення обороноспроможності країни. Кожен учитель повинен чітко усвідомлювати значення всебічного виховання в школі для оборони країни...” [2, арк. 43].

Отже, в такому контексті потрібно було неодмінно запроваджувати заняття з військової підготовки та фізичного виховання в інституті. Зрозуміло, що тут потрібно було докласти максимум зусиль, оскільки за часів старого керівництва був відсутній і спортивний інвентар і будь-яке спортивне обладнання та медичний огляд студентів. Уже на початку 1933 року в інституті було 9 груп I курсу, 5 груп II курсу, 4 групи III курсу – всього 380 чоловік [3, арк. 11].

Навчання проводилося в поза лекційний час на що було виділено 820 годин. В ході навчання студенти склали іспити на отримання значка ГТО (“Готовий до праці та оборони”) при отриманні якого крім іспитів враховувалась також і успішність, і дотримання санітарних вимог. Варто зазначити, що іспити з фізичної підготовки склали також і викладачі. І, вочевидь, іспити були серйозними, оскільки з 12 викладачів значки отримали лише 6 [3, арк. 4].

“Значковці-студенти” використовувались для проведення різних масових робіт, таких, наприклад, як ранкова фізична зарядка, організація змагань та ін. Ранкова фізична зарядка була обов’язковою. Вона проводилась систематично: взимку прямо в кімнатах гуртожитку, а влітку – перед гуртожитком. За проведенням зарядки встановлювався суворий нагляд і у випадку ухилення від занять одразу повідомлялось у військовий кабінет. Крім того, дирекцією інституту було виділено 6 тис. карб. для забезпечення спортивним інвентарем [3, арк. 5].

Також, НКО були внесені зміни щодо організації навчання: якщо раніше (до 1933 року) у більшості пединститутах не було затверджено ні кількості відділів, ні предметів, які викладалися, то починаючи з 1933 року було утворено предметні відділи для всіх пединститутів (в тому числі і польського). Їх повинно було бути 14. Але у ППІ діяло лише 12 (позашкільний, дошкільний, шкільно-педагогічний, лінгвістичний, економічний, географічний, історичний, математичний, фізичний, хімічний, мовно-літературний, біологічний) [4, арк. 34].

На всіх відділах викладалися ленінізм, істмат і діамат, педагогіка, політекономія, економ політика, економічна географія, польська мова, іноземна мова (німецька), психологія, педологія, основи виробництва та ін.